

Nro. 33.

**A' FELS. CSÁSZÁRNAK ÉS A. KIRÁLYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.**

*Indúlt Bétsői, Kedden October 23-ik napján
1864-ik októberdében.*

B é t s.

Ennek a' népes városnak lakosai mostanában gyakran mulatják magokat, levegői utazásoknak nézésével, az úgy nevezett Praterben. — Mostanában Mayr nevű ide való Auszriai születésű úr készül, hogy az Országglószék' engedelmével, a' Prof. Robertson ur példája szerint, egy golyobis fejedelme által magát a' közönség' szemei előtt, a' föld színéről a' levegői magosságba felemelje. Tegnapra meghívta vala a' közönséget; meg is jelentek vala sok ezren a' nézők: hanem, a' golyobison valamelly lyuk esvén észrevehetetlenül, minden költség és igyekezet által is fel nem puffasz-

K k

tathatott annyira, mint a' felmenetekre kívántatott volna. Még ma sem mehetett egész tökéletességre: hanem a' nézők, a' lefizetett pénzért mindenkor szabadon bémehetnek a' Praterbe, mihelyest oly állapotba helyeztetheti az útzó a' golyobissát, hogy a' felemelkedésre alkalmas legyen.

Prof. Robertson, ismét hirdetéft adott-ki, hogy nem soká még egy levegői útat fog itt tenni, a' melly igen nevezetes foglenni azért, hogy már most a' parachüt (vagy esésellenvaló) fedelmével, nem állat, hanem élő ember fog, 1200 lábnyomnyi magosságról a' földre lebotsátozni.

Erdély Ország.

Innen több helyekről érkeztek igen betses tudósításaink, a' mellyek minyájan azon solennitásokat adják elő, a' mellyel az Auszriai Háznak Örökös Császári méltóságra lett emeltetése a' folyó Oktob. 4 ikén innepeltetett meg. Mind ezekből méltán tehetjük ezen megjágyzést, hogy ezen örvendetes innepi solennitásokra nézve az a' különös történt Erdélyben az ő Felsége más örökös országai felett, hogy itt, nem úgy mint ezekben, különbkülömb napokon, hanem eunek minden várossáiban ugyan azon egy napon és időben mentek véghez, következés képpen az egész ország mintegy vetélkedve azon egy időben bizonyította, örömének közönséges nyilatkoztatása által, jó Fedelméhez viseltető és buzgó szeretetét.

Francia Birodalom.

Aachenböl Sept. 12 kén. Itt ilyen Császári Dekretom jött-ki tegnap: —

„Nápoléon, a' Frantziák' Császára ja, mind azoknak a' kik ezt olvassák, békességet! —

„A' lévén törekedésünk, hogy a' tudományok és mesterségek, a' mellyek a' nemzetet nevezetessé és ditsőfféssé teszik, gyarapittassanak és előmenetesítettessenek; kívánván, hogy a' Frantziá Birodalom nem tsak meg tarthassa azt a' felzőséget, mellyet magának a' tudományokban és mesterségekben szerzett, hanem hogy azt, a' kezdetében lévő század alatt még fellyebb emelhesse, annál, mint a' mennyire a' múlt alatt vitte, továbbá, azokat az embereket, a' kik a' tudományoknak és mesterségeknek pallérozásában leg több részt fognak venni, esmérni akarván: meg határoztuk, és meghatározzuk, mint következik —

I) Tzik. Nagy jutalmoknak kiolztatása fog minden tizedik esztendőben Brumaire' hónapnak 18-kán történni, a' mellyeket mi önnön kezünk által, azon helyen és azon solennitással fogunk kiolztatni, a' melly hely és solennitás ennekutánna főgnak meghatározatni. —

II) Tzik. Minden tudomány és mesterség béli munka, minden hasznos talalmány, minden intézet, a' melly a' mezei gazdaságnak vagy a' nemzet szorgalmatosságának palléroztatására szenteltetik, és a' végre, a' tizedik esztendő előtt egy esztendővel kihirdettetik vagy esméreteffététtetik, meg jelenhet (concurrálhat) ezen nagy jutalmoknak elnyerések végett. —

III) Tzik. Az első jutalomoztás, a' Réspublika' 18-ik esztendejében Brumaire' 18-kán történnik. —

IV) Tzik. Ezek a' nagy jutalmak, rész szerént 10,000, rész szerént 5000 Frankból állók lesznek. —

V) Tzik. A' 10,000 Frankból álló nagy jutalmak lesznek hi'entzen, és lesznek szánva — 1)ször, a' Fizikából és Mathésisből való leg jobb két munkákért — 2)ször, egy leg jobb, akár régi akár ujj Historiai munkáért — 3)ször, valamely mester-ség vagy manuf-ktúra béli leg hasznosabb talál-manyért — 4)szer, valamely mezei munka vagy egyéb nemzeti szorgalmatosság béli leg hasznosabb intézetnek felállításáért — 5)ször, a' Frantzia thea-tromon eljádzó leg szebb komédiai munkáért, akár víg akár szomorú legyen — 6)szor, a' fellés és metzés béli leg szebb két munkákért, hanem a' mellyeknek a' mi Historiánk béli nevezetesebb vagy fényesebb történetek közzül valamellyet, kell ábrázolni. — 7)szer, a' Császári theatromon eljád-zódó leg szebb Operáért, énekes játéért —

VI) Tzik. Az 5000 Frankokból álló nagy jutalmak lesznek 13 man, és adódnak — 1)ször, a' Császári vagy akár melly más könyvesházakban találtató, régi vagy Napkeleti, a' tudományokra, históriára, vagy mesterségekre nézve leg haszno-sabb, tiz kézírásoknak lefordításokért — 2)ször, három kitsiny leg jobb poétai munkákért, a' mel-lyeknek a' mi Historiánkból való nevezetes törté-neteknek, vagy pedig olyan tselekedeteknek kell-tik a' tárgyoknak lenni, a' mellyek a' Frantzia névnek betsülletére és dicsőffégére szolgáljak. —

VII) Tzik. — Ezen jutalmak a' Nemzeti In-stitutum négy Szakaszainak Titoknakajkób, és a' minden tizedik esztendő't megelőző esztendő béli

Előülőkiből álló Tanátsnak ítélete és jóváhagyása
szerént osztatnak ki. —

„Napoleon.

Párisból, Oktob. 8. kán. Az itt lévő ágyuk-
nak Salvelővéseik, tegnap reggel 7 órakor a'
Császárnának szerentsés megérkezését, hírül adták
a' Párisi népnek. Ő Felsége tegnapelőtt éjjel ér-
kezett meg St. Cloudba. Előtte Marschal Murat
és a' Feiesége, Bonaparte Fr. Császári Hertzegafszony,
jöttek egy hintóban.

Párisból, Oktob. 9. kén. A' ma ki jött
Moniteurben ilyen hivatal szerént való leírása jött-
ki egy tengeri tsatának, a' melly Boulogne előtt
Oktob. 3 kára virradó éjjel történt —

Bruix, Státustanátsos, az Oceanus partjai-
nak Inspektora és igazgatója, a' Betsülettlegió 13-
dik Cohorsának fő vezére, az apró hajókból álló
Császári hajósereg Admiráiffa: ő Császári Felsé-
gehez. Boulognében, Vendemiaire 11. kén (Ok-
tob. 3 kán).

Sire! Szerentsémnek tartom Felségednek tu-
dósítást tenni a' felől, hogy az ellenség a' múlt éj-
jel a' mi hajóink lineáját nagy számú gyujtóhajók-
nak segedemek által felégetni megpróbálta: de
nem érhetette el szélját. Két vagy három napok
ólta szembstündöleg nevedett az ő vigyázó hajói-
nak száma. Tegnap 52-re szaporodtak vala az
ő hajói, a' mellyeknek hufzonöte igen tsekélynek
tettzett lenni, úgy hogy azonnal gyanakodni kez-
dettünk, hogy ezek talám gyujtó hajók lehetnek,
és az ellenség reánk akar ütni. Ezen vélekedésem-
ben én annyival is inkább megerőssödtem, midőn

tegnap az ellenségnek egy Linea hajóját, három Fregátjait, két Brigjeit, és több Kutterjeit, a' mi lineánkna bal végétől valami másfél tengeri mért-föld távolságra, megállapodni szemléltük volna. Minden körülállások kedvezők voltak az ellen-ségnek, egyebek között a' tenger vizének is ép-pen olyan felyamatja lévén, hogy a' gyujtó hajó-kat egyenesen hajtotta a' mi hajóink' lineájára. En is ehhez képeft tettem tehát minden előre va-ló rendeléseket: a' parton lévő katonaságnak meg-parantsóltam, hogy vigyazóika', jobbra, balra, és hátuiról, állítsák ki: *Congre Admirális Lacrossé*-nek pedig számos ágyus tsolnakokat küldöttem se-gittséggül ki az öbölbe, hogy azok által ha lehet kerültesen az ellenség' gyujtó hajóinak hátok me-gé. *Lacroise*, a' lineánál találtató hajós Ka-pitányokat öszsze hivatván, mindeniknek eleibe ad-ta, hogy a' magokat előadható körülállásokhoz képeft ki-ki mit tévd légyen. A' tsata éjjeli tí-zenegyedfél órakor valósággal elkezdődött, a' mel-lyet a' közelgető ellenség és a' mi szélen álló vi-gyazóink között támadott puskázás jelentettek. Az alatt a' gyujtó hajók is megindultak felénk a' melléjek rendeltetett tsolnakosoknak kormányozá-sok alatt, a' kik azokat egy bizonyos távolságra ve-zérelvén, ott a' szélre és a' viz'folytára bízták, hogy azoktól hajóink' lineájára hajtattassanak: de a' mellyek azoknak útjokból kiállván, és előttök nyiláft tsinálván, azokat a' magok lineájokon ke-reszkül bortsátották, melyre nézve a' partok és ezen linea között lobbanván fel és szakadván szél-lyel, hajóinkban semmi kárt nem tettek. Tizen-egy ezen gyujtó hajók közzül a' tsatának elkez-

dődésétől fogva reggeli 4 oráig, Vimereux és a' Heurti erőtség között lévő partoknak szomszédságokban sült el, és szakadt széllyel. Kettőt, a' mellyeknek méteseik elaluván, széllyel nem pattanhattak, Vimereux mellett elfogtunk. Az ágyuzás mind két részről kemény vólt, és több ellenséges tsolnakok elfüllyedtek. Mi csak a' peniche nevű kisdud hajóink közzül a' 267-ik számot veszítettük-el, a' mellyen Pruszsziai mérték és mód szerént készült mozsár ágyuk vóltak. Ennek Kapitánya egy ellenséges gyújtó hajót megfzemplélvén, a' mely úgy láttzott, mintha egy tsolnaktól vezetettne, azonnal parantsólta az alatta valóknak, hogy rá rohanván, fogják-el. Ezek engedelmeskedtek, hanem a' tsolnakon egy emberre sem találtak; azonközben alig közelítették a' gyújtóhajóhoz, hogy a' lángot vetvén széllyel pattans, még pedig oly nagy erővel, hogy a' mi tölle nem megszűze lévő hajónkat egyszerre a' tengerbe merítette, és csak 27 emberek menekedhettek-ki rólla az Anglus tsolnak' segedelme által, a' melyre felkapaszkodtak; oda veztek, egy tisztünk, 13 katonánk, és 7 hajóslegényünk. Egyéb eránt az egész lineánál való vesztesünk egy kettétörött árbotzfából állott; és 7 embereiak kaptak sebet. Az ellenség' vesztese felől nintsen semmi bizonyos tudósítás kezem között: hanem, hogy sok embert veszített-el, abból hozhatom-ki, hogy több tsolnakjait elfüllyesztettük, a' mellyeken emberek ültek, és hogy azon tsolnakokról, a' mellyekkel a' gyújtóhajókat felénk vezették, nagy rendeletlenséggel és sietséggel takarodtak más hajókra által. Valamint az ágyútüz, úgy a' puskából való is, a' lineának most egy majd

más részénél, az egész éjjel meg nem szűnt, 's ennek a' puskából való tüzelésnek tulajdoníthatjuk nevezetesen azt a' rendeletlenséget, a' mellyel az ellenség azon tsolnakokat elhagyni kénytelenített, mellyekkel a' gyujtóhajókat vezettette. &c." — Itt az alatta valóknak ditséretekre botsatkozván ki Bruix, azután így végzi szavait: — „

„Katonáinknak és hajóslegényeinknek ezen alkalmatossággal kimutatott jó magokviseleteket, úgymint kellene, megditsérni nem tudom; egy tsupa inepi föleennítés volt rájuk nézve ez a' tsata; valahányszor egy gyujtóhajó széllyel pattant, mindannyiszor ezen kiáltás hangzott a' levegőben: éljen a' Császárr! éljen Nápoléon! —

„Három féle nemű gyujtóhajói voltak az ellenségnek. Az egygyik nemű bizonyos Sloops és Cutter nevű apró hajókból állott; a' második neműeknek, húsz nyomnyi hosszúságú és háromszellelégű, ládaformájok volt, és semmi arbotzfájok és vitorlaik nem lévén, 's a' vízből tsak alig érvénki, ezeket nagy bajjal lehetett éltzakának idején látni; a' harmadik neműek végezetre, hordóhoz hasonlítottak, a' melly a' fenekével állván felfelé, valamely machinának segedelme által azonnal lángot vetett, mihelyest valamibe megütődött. A' benne lévő töltés ahoz való gyuladó matériából állott; külömbkülömb darabfákat is hánytak széllyel magokból, a' mellyeknek belső üregekbe gyuladó matéria volt békelyheztetve, és valamely métsnek segedelme által, mint a' bombik, úgy gyuladtak-meg. —

„Mi egész vigyázással, következés képpen bátorrággal és tsendességgel vártuk el az ellenség-

nek ezen expeditzióját; minden ember a' kirendelt helyen állott; a' tűzoltó szerszámok készen állottak; a' kerülő strazák rend szerént való tisztefféggel járkáltak kiszabott útlejekon. Ma tíz órakor N. pkeletről kezdett fúni a' szél; minden előre való jelek szélvést jelentettek, a' mellyet az ellenség hajók is észekbe vévén, úgy látszik, hogy az Angliai partok felé kezdetek evezni. Méltóztassad, Sire! elfogadni azt a' mély és megsérthetlent tiszteletet, a' mellyel én szerentsémnek tartom lenni a' Felséged' leg hűségesebb szolgája — „
„Bruix.

Batava Respublika.

Az idővel járó környülállásoknak a' Batava Respublikai eddig való több személyekből állott Országglószék is fejet akar hajtani. A' Direktorium a' felett tanátskozott ezen napokban, hogy valyon nem jó lenne-é a' mostani Konstitutió némely változtatásokat tenni. Három a' Direktorok között úgy velekedett, hogy ezen változások a' mostani időhöz képeft szükféges képpen megkívánatnának. Sept. 27-kén ismét elő fordulván ugyan ezen kérdés: ekkór végképpen meghatározta a' Direktorium, hogy a' környülállásoknak már most ők is engedvén, ne hebehurgyálkodjanak ugyan, hanem tsakugyan készittsenek egy jól meg fontólt újj Konstitutió plánumát. — Leg főbb változás leszen, mint előre szemlélni lehet az, hogy a' fő hatalom a' fok kezekből kivétettvén, nagy részint egy ember' kezébe fog letétedni: ez az egy ember pedig most közelébről az a' Schimmelpennink fog lenni, a' ki mint Batavus Követ már jó idő

Élta Párisban tartózkodik. A' van [t]zélba vétet-
tetve, hogy a' másod rangú tisztek száma, a' melly
eddig szükségtelenül igen nagy vólt, a' Status' köl-
tségének könnyebbitésére, sokkal lejjebb szállit-
tassék.

Spanyol Ország.

Lehetetlen leírni azt a' rettenetes inséget, a'
mellybe a' Sárgahideg a' Malagai lakosokat hely-
hezette. Monda, Antequera, és Velez. Malaga,
azok a' helységek, a' mellyekre, a' leg újabb tu-
dósítások szerént, a' fő városból már kiharapod-
zott ez a' döghalálnál veszedelmesebb nyavalya.
A' fő városban Malagában nem lévén emberek a'
hólt testeknek eltemetésekre, ezek a' házakban
rothadnak öszfz, és úgy teszik a' levegőt még dög-
leletesebbé. A' szegényebb emberek lakhelyeiken
a' külső városokban már élő embert is alig lehet
látni. Azt beszélik, hogy Kádixból akar az Or-
száglószék gályára intéttetett fogjokat oda küldé-
ni, hogy a' holtakat eltemessék, és a' még életben-
lévőkhöz segedelemmel legyenek, oly jutalomigéret
mellett, hogy ha életben maradhatnak (t. i. ezen
gályákra küldetett fogjok), szabadságba helyhez-
tetődnek.

„Ez a' Malagai Sárga hideg (így irnak Mar-
tialiábó: Sept. 21 kén) sokkal veszedelmesebb ter-
mészetű a' valóságos pestisnél. Nálunk az 1711-
ik béli pestis miatt, a' melly egy egész éltendeig
kegyetlenkedett, valami 30 ezer ember lett annak
áldozatjává: Malagában ellenben 5 hetek alatt 10
ezer hólt meg. Ha még 5 hetekig úgy tart, az
egész város ki fog halni. Most már az Országló-
szék paranzolatjából mind azok a' lakosok, a' kik
a' Sárgahidegnek ujontani kiűtésekor széllyel fu-

tettek vala, öfzfe fogdoftatván, a' többi emberek társaságától elzárattatnak. A' ki egy ilyen embert magához befogad, annak háza 40 napig bezáratva tartatik. Leg rofzszabb az, hogy mostan nem ragadás által terjedett el vagy ütött ki a' nyavalya, mint előbbfőz, mikor Malagába hoztatott, hanem, mint az Orvcok vélekednek, meg az első alkalmatossággal vette-bé magát az emberek testébe.

Madridból, Sept. 14-kén. Meghatározta ő Királyi Felsége, hogy az országot oltorozó inségeknak elfordittatások végett jáz egész birodalomban közönséges áhitatosságok és immántságok tartassanak, és az Isteni segedelemért az egekre buzgó fobázkodások botsáttassanak fel. Egyszermind megparantsolta ő F.ge az országbéli Tanátszékeknek és Fő Hivataloknak, hogy egygyikén ezen áhitatosságra rendeltetett napoknak, minden fogházakat eljárnának, és a' szegény szenvedő rabok' keresves forsának lehető enyitését elzközöljék. A' közönséges imátkozásnak napjain sem komédiaí játékok, sem barmoknak viaskodásaik nem tartatnak.

Hogy a' minden napi kenyér béli fogyatkozásnak elejét lehetesen venni, az Anglus Királyhoz folyamodott a' Spanyol Király, oly kérelemmel, hogy parantsólja meg a' maga zsákmányoló hajóinak, hogy semmi a' féle idegen hajóknak útjokat, a' mellyek valamelly Spanyol kikötőhelybe akarnak gabonával bévezni, el ne állják: a' melly tekintetben teljesítette is ő Nagy Britanniai F.ge a' Spanyol Király' kívánságát.

Azt jegyzik meg a' múlt Aug. 25-kén Spanyol országnak majd minden részében uralkodott

földrengésről, hogy ugyan az Hollandiában, és O. lalf Országban is, nevezetesen a' Pápa Státusai- ban, ugyan azon napon a' földnek hathatóságá- sa által jelentette magát; a' Vezuv pedig tsakugyan azon napon keményen hányt a' tüzet.

Keménységét vagy hathatóságát ezen föld- rengésnek Spanyol országban meg lehet tsak az egy Almeira várossának szomorú környülállásaiból látni: — „

„Reggeli kilentzédfél órakor (igy szoll az Al- meirai tudósító) valami föld alatt való siket zú- gás hallatott, a' melly után valami 3 fertály órá- nyi idő alatt három rettenetes és többnem éppen ilyen kemény rengések történtek. A' lakosok mind ki szaladtak házaikból, és rész szerént a' piatzo- kon rész szerént a' mezőn telepedtek meg. Az egész városban nem maradtott egy ház, a' mellyen repedések ne volnának; nagy részint ősfalze omlot- tak, nagy részint pedig ősfalzeomlással fenyegetőz- nek. A' három nagyobb rendüléseknek alkalmat- osságával a' tornyok láthatólag ingadoztak, az azokban lévő harangok kolompóltak, a' lámpások kialudtak, és a' házakban lévő almáriumok és egyéb házi portékák egymásra dűledsztek. Most már a' templomok' ajtai bészárattatva űlnek, mi- velhogy a' falak ledűtő félben vannak; az Istentiltz- telet a' szabad ég alatt menyen véghez. A' ma- gokat jobban bíró Familiák, és egyebek között a' Sz. Kiaráról és a' Szűz Mária fogadásáról nevez- tető Apátság is a' mezőn akarnak magoknak ideig való lakhellyül szolgáló kunyhókat építtetni. — A' Középtenger' pártjai mentiben majd minden Spanyol városokból efféle szomorú hírek érkez- nek. A' Rochettai sófűző helyet egészfzen víz

alá borította ez a föld rengés, és sok ezer mázsa só oda lett, a' Popolói Kastély egészben öszsze omlott; Delius városában az embereknek nagy száma az omlások alá temettetett; Bugnol városát a' viz elborította; Bella Villa della Palma egy tsupakőomlásá vált; a' Feliczi toronyból egy harang a' födre ugrott. Elé sem lehet mind számlálni mindent, a' mi történt.

Olasz Ország.

Nápolyból, Sept. 25-kén. Az itt felállott Jezuiták' Kollégyomának esztendőnként való jövedelemül a' Király 40 ezer species tallérokat rendelt. A' Királyné házi készületet rendelt szamokra. Minden felől feles ajándékokat küldenek nékik.

Bolognából, Oktob. 3-kán. Bonaparte Paulina a' Napoleon Császár testvére a' ferjével Borghese Hertzeggel Romából Páris felé utazván, ide érkeztenek. — Alsó Olasz országnak részeire a' Gen. St. Cyr' vezérlése alatt lévő Fr. sereg' erőltetésére, számos sereg utazik itt keresztül Felső Olasz országból 8 napok óta.

Házi gazdasági jegyzések.

A' vászon fejériséről, és egy más különös fejéris módjáról, egy két szó.

A' vászon fejéris nagy tziykkelye a' gazdálkodásnak a' melyből tsup. n keresik e' meket sok haz népek hazána felső részében, úgymint a' hol a' sok apró patakok helyek leg alkalmasabbak erre a' munkára, 's a' lakosok is, nem lévén feletébb el foglaltatva a' mezei munkától, arra leg jobban reá érnek. Vagynak mindazáltal Magyar Ország alsó részében is sok olyan helyek a' hol

ezt a' mesterséget szinte olyan jól lehetné folytatni,
 a' mezei munkában való minden hátra maradás
 nélkül. A' fejtítésre t. i. alkalmasok mind azok
 a' helyek, a' hol folyó viz, vagy tiszta patak van,
 mellyeknek füves partjaira a' vizes vázszakat úgy
 ki lehet teregetni, hogy el ne szározódjanak. Az
 állótók, és kút vizek, erre a' tzeira éppen alkal-
 matlanok, mivel ezek többnyire sárosok, vagy más
 olyan részeket foglalnak magokban, mellyek a'
 vázszakat meg fogják, és még inkább el molskolják;
 innen van az, hogy a' kút vizben fejtített váz-
 szak, többnyire sárgák, és nem fejtérek szoktak len-
 ni. — Leg jobb idő a' fejtítésre Aprilis, és Május
 hónap, mivel még ekkor a' napnak felettébb
 nagy ereje nintsen, és így a' vizes vázszakon hirtelen
 meg nem száradhat, de igen soká sem marad egy-
 szeri meg áztatás után vizeken, mivel ekkor főjnek
 leg inkább a' tava'zi szárasztó szelek; — e' pedig
 a' leg jobb fejtítés módja, hogy se igen hirtelen
 meg ne száradjon a' vázszak, se' az egyszerre ma-
 gába bé vett vizet, egy végben sokáig meg ne tar-
 tsa. Ezekben a' hónapokban, még a' mezei mun-
 ka sem olyan sürgető, hogy a' fejté nép, a' fejté-
 tésre ott a' hol abban mód lehet, rá ne érhesse.
 — A' közönléges fejtítés módja, hogy t. i. a'
 szennyes vázszak napjában gyakran vízbe mártják,
 és azután a' napra ki teregetik, — minden előtt
 esmeretes. Némeltyek, hogy a' vázszakon annál fe-
 rébb legyen, egynéhányszor mezes vízbe mártják
 de ez felettébb káros szokás, mert a' méz a' vá-
 szakon fonal szálait meg erőteleníti, kérgessé, és tö-
 redékennyé teszi. Ha azért valaki szép fejté váz-
 szakot akar készíteni, azt leg jobb móddal el érhe-
 ti így: ha a' vízbe való mártogatás közben, egy-

néhányszor a' vásznat meleg lúggal meg önti, és azután vigyázva ki fatsarja, vagy ki sujkolja, de itt arra kell vigyázni, hogy a' lúg felettébb erős ne legyen, mert úgy a' vászonszálai nagyon meg erőtelenedhetnének; — azomban, szűklég a' fejerítés alatt arra is vigyázni, hogy a' vászon soha tökéletesen meg ne száradjon. — A' fejerítés tzélja ez, hogy az által, a' vászonban rész szerént természetel benne lévő, rész szerént a' fonás, szövés alatt hozzá ragadott mocsok, belőlle ki vétetődjön; ez némü némü képpen egy bizonyos rothadás által megyen véghez, mely a' nevezett mocsokot apródonként mintegyfel olvasztja, mellyet a' vászonnal gyakori vízbe való mártása, és a' napra való ugyan annyiszori ki tételestselekszik, melynek mind addig kell folytatódni, mig a' már meg rothadt részeket a' víz le mossa, a' meg maradtakat pedig a' nap melege segittségével apródonként a' rothadás által el rentja. Ezt tselekezi a' lúg is, hanem hamarébb és nagyobb erőben, mint a' közönséges víz; és ez az oka, hogy a' meleg lúggal olykor olykor meg öntözött vászon sokkal fejérbb lesz mint a' mellyet tsak tizta vízben fejerítettek; — ez az oka annak is, hogy miért nem kell a' lúgnak felette erősnek lenni, mert így nem tsak a' könnyebben fel olvadható részeket, úgy mint a' mocsokot, hanem a' fonal szálakat is el rágja; utóljára ez annak is az oka, hogy miért nem jó a' vásznat tökéletesen meg száradni hagyni, mert így mind annyiszor félbe szakasztódna a' víznek és napnak egygyesült rothasztó ereje, következésképpen hova tovább kesőre fejeredne meg a' vászon. —

Vaa még egy más fejerítés módja, melynek

ugyan nagyobb darab vésznek körül hasznát nem lehet venni, mivel felettebb költséges volna, hanem a' mellyel a' fehér ruhákban esett, 's ki menni nem akaró motskokat és petséteket tökéletesen ki lehet venni. Ez a' közönséges konyha sónak erős Spiritussa, (acidum muriaticum Oxygenatum) mely még a' leg tartósabb 's állandóbb színnel festett Kártonból is úgy ki veszen minden színt rövid idő alatt, hogy a' festéknek még csak nyomát sem lehet rajta meg esmerni. Bertholet nevezetű híres Chymicus fordította ezt a' spiritust leg először erre a' tételre; de már ő előtte, tudott a' köznép a' tapasztalásból ilyen formát a' konyhasórol. Régi szokás t. i. az, mely még ma is meg van, hogy mikor az alztal abroszra, veres bor, vagy tükla lész ömlik, egyszeribe bé hintik sóval hogy meg ne lállék rajta, és így valósággal, ha ezután, a' mosás által ki nem megyen is sokszor a' veres szín egészen belőlle, de ingyen sem látzik meg olyan nagyon benne, mintha bé nem lett volna sóval hintve. Ezt a' következtést nem egyébnek lehet tulajdonítani, hanem a' só savanyúságának, vagy Spiritusnak, melly ilyenkor mintegy ki fejlődzik a' konyha sóból. — Ennél még sokkal nevezetesebbek azok a' próbatételek, mellyeket Beddoe, és ő utánna mások a' konyha só erős Spiritusával némely Szeretsenyeken tettek, kiket ez által kevés idő alatt tökéletesen meg fejeztettek. Ezekből, mellyek' hitelére, tanúbizonyosságaink vagnak, világosan meg tettik, mely nagy ereje legyen az említett Spiritusnak, még a' természeti színeknek is meg változtatására, sőt egészen valódi rontására.